

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2014 rd

Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2013

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 juni 2014 Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2013 (B 2/2014 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagens justitieombudsman Petri Jääskeläinen, riksdagens biträdande justitieombudsman Jussi Pajuoja och riksdagens biträdande justitieombudsman Maija Sakslin, riksdagens justitieombudsmans kansli.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Berättelsen från riksdagens justitieombudsman innehåller inlägg av justitieombudsmannen och biträdande justitieombudsmännen, en allmän översikt över justitieombudsmannainstitutionen 2013 och avsnitt om de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna och laglighetskontrollen enligt sakområde. Berättelsen ger en överskådlig bild av justitieombudsmannens verksamhet och problemen inom laglighetsövervakningen. Grundlagsutskottet fäster än en gång särskild uppmärksamhet vid avsnittet om de största bristerna och hur förbättringarna i fråga om respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna fullföljs. Det är beklagligt att samma problem måste lyftas fram på nytt varje år. Utskottet vill se att statsrådet och de berörda myndigheterna snabbt vidtar åtgärder för att rätta till de problem som påtalats upprepade gånger.

I berättelsen finns ett separat avsnitt om Människorättscentret, för vilket 2013 var det första hela verksamhetsåret. Erfarenheterna av såväl Människorättscentret som den övergripande strukturen för Finlands nationella människorättsinstitution, som utgörs av justitieombudsmannen, Människorättscentret och dess människorättsdelegation, är mycket positiva. Enligt lagen har Människorättscentret i uppgift att främja och trygga de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. En bärande idé vid bildandet var att centret ska stärka samarbetet mellan fältets aktörer. Utskottet understryker att vid sidan av människorättsarbetet är också främjandet av de grundläggande fri- och rättigheterna viktiga uppgift i samband med utvecklandet av centrets verksamhet.

Justitieombudsman Jääskeläinen behandlar det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr. Ratificeringen av protokollet bereddes under verksamhetsåret, och justitieombudsmannen utsågs den 7 november 2014 till den na-

tionella förebyggande mekanism mot tortyr som avses i protokollet. Syftet med protokollet är att stärka skyddet för frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det är inte bara frågan om tillsyn över fängelser, polisinsrättningar och häkten, utan också över till exempel enheter där utlännningar tas i förvar, psykiatriska sjukhus, skolhem, barnskyddsinsrättningar samt vårdplatser och boendeenheter för äldre och utvecklingsstörda. Också experter som utses av justitieombudsmannen, t.ex. läkare, får delta i inspektionerna, vilket ger ett klart mer värde.

Fokus för justitieombudsmannens verksamhet har på senare år förflyttats från tillsyn över myndigheternas verksamhet till främjande av de mänskliga rättigheterna. Justitieombudsmannens arbete har omfattande konsekvenser och kan till exempel styra myndigheternas verksamhet, utveckla rättsläget och främja de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Grundlagsutskottet har ansett att denna utveckling är positiv och har uppmuntrat justitieombudsmannainstitutionen att vidareutveckla verksamheten i samma riktning. Det nya avsnittet om ärenden som lett till uppgörelse i godo återspeglar väl den nya praxis som införts vid justitieombudsmannens kansli. Tanken är att de behövande snabbt och enkelt ska komma i åtnjutande av sina rättigheter.

JO:s verksamhet i siffror

Antalet klagomål ökade rekordartat. Klagomålen uppgick till 5 053, vilket är över 700 fler (16 %) än året innan. Under året avgjordes dock 5 300 ärenden, dvs. 650 fler än föregående år och cirka 250 fler än som anhängiggjordes. Den genomsnittliga behandlingstiden för klagomål var

vid årets utgång 4,2 månader, då den året innan var 5,4 månader. Målet att alla klagomål ska behandlas inom ett år uppnåddes nu för första gången på tjugo år.

Totalt 840 (16 %) av alla klagomål och egna initiativ ledde under 2013 till åtgärder från JO:s sida. Under året utfärdades inga förordnanden om att tjänsteåtal ska väckas. Antalet anmärkningar var 33, och i 621 fall delgav JO sin uppfattning. Under behandlingen gjordes en rättelse i 51 fall. Antalet avgöranden som kan klassificeras som framställningar var 47, och i 88 fall noterades andra åtgärder. Antalet inspektioner minskade till cirka 90 efter toppnoteringen för 2012 (147).

Grundlagsutskottet ser det som viktigt att justitieombudsmannens kansli nådde målet på en behandlingstid på högst ett år trots att antalet klagomål ökat kraftigt. Tack vare effektivare verksamhet, utveckling av rutinerna samt ett effektivt och målinriktat arbete vid kansliet fanns vid ingången av 2014 inte ett enda anhängigt klagomål som var över ett år gammalt. Det beror också till en del på att den revidering av lagstiftningen som trädde i kraft 2011 har gjort det möjligt att på ett adekvat sätt omfördela resurserna till de ärenden där justitieombudsmannen faktiskt kan bistå klaganden eller i övrigt vidta åtgärder.

Utskottet går inte närmare in på enskilda avgöranden och ställningstaganden.

Utskottets förslag till riksdagens ställningstagande

Riksdagen

har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors den 4 december 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Johannes Koskinen /sd
vordf. Anu Urpalainen /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd (delvis)
Tuija Brax /gröna
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Ilkka Kantola /sd
Kimmo Kivelä /saf

Anna Kontula /vänst
Elina Lepomäki /saml (delvis)
Markus Lohi /cent (delvis)
Elisabeth Naucclér /sv
Vesa-Matti Saarakkala /saf (delvis)
Harry Wallin /sd
ers. Simo Rundgren /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.